

Deset opatření pro národní sociálně- klimatické plány

Kontakt

Kristina Zindulková, analytička
AMO klima
kristina.zindulkova@amo.cz

Červen 2025

Obrázky: Odbor regionálního rozvoje, grantů a dotací Krajského
úřadu Královéhradeckého kraje; Romeo Felsenreich, Canva;

více informací na:
life-effect.org

Financováno Evropskou unií. Vyjádřené názory a stanoviska jsou však pouze názory a stanoviska autora (autorů) a nemusí nutně odrážet názory a stanoviska Evropské unie nebo agentury CINEA. Evropská unie ani orgán poskytující grant za ně nemohou nést odpovědnost.

Deset opatření pro národní sociálně-klimatické plány

Tento policy brief navrhuje deset opatření, která by v návaznosti na zpoplatnění emisí v oblasti vytápění a dopravy (ETS2) měla být zahrnuta v národních sociálně-klimatických plánech (NSKP). Opatření, která budou součástí NSKP, mohou sloužit jako pilotní programy pro širší sociální klimatickou politiku a mohou být financována i z výnosů ETS2, které budou vládám států EU k dispozici mimo Sociální klimatický fond (SKF).

Národní sociálně-klimatické plány jsou často vnímány pouze jako příležitost k využití příjmů z obchodování s povolenkami. V tomto policy briefu ovšem představujeme čtyři opatření, která jsou sociálně i klimaticky prospěšná, a to bez finančních nákladů. V následující tabulce je uvedeno deset navrhovaných opatření v odvětvích dopravy, vytápění a renovace.

	Sektor	Náklady	Typ opatření
1. Podpora nájemníků a motivace vlastníků k zateplování a změně způsobu vytápění			
2. Stanovení termínů ukončení prodeje nových fosilních technologií			
3. Reforma dotací na fosilní paliva			
4. Podpora obnovitelných zdrojů energie pro zranitelné domácnosti			
5. Snížení ceny elektrifikované dopravy			
6. Snížení ceny elektrifikovaného vytápění			
7. Dotace na renovaci budov s možností předfinancování			
8. Zvyšování kvalifikace topenářů a pracovníků ve stavebnictví			
9. Plánování a regulace vytápění v rámci větších územních celků			
10. Přímé platby domácnostem			

V prvním sloupci je uvedeno, zda se opatření týká renovace (🏠), vytápění (🌡️) nebo dopravy (🚆); v druhém sloupci, zda opatření nemá žádné finanční náklady (FREE), nebo zda je nákladné (💰); třetí sloupec rozděluje opatření na regulace (⚖️), mechanismy ovlivňující ceny (🏷️), dotace (💵), lidské zdroje (👷) a kompenzace (👉).

1. Podpora nájemníků a motivace majitelů k zateplení a změně způsobu vytápění

V mnoha zemích EU žije převážná většina domácností s nízkými příjmy v nájemním bydlení. V takových případech zpoplatnění uhlíku dostatečně nemotivuje majitele k investicím do renovací a dekarbonizace vytápění, protože náklady ETS2 standardně dopadají na nájemníky. Pomoci mohou dvě opatření v NSKP:

- Za prvé, náklady na stanovení cen uhlíku mohou být rozděleny mezi vlastníky nemovitostí a nájemníky. V Německu upravuje zákon o sdílení nákladů na CO₂ rozdělení nákladů na cenu uhlíku mezi nájemníky a vlastníky na základě energetické náročnosti nemovitosti. V budovách s nízkou energetickou účinností musí vlastníci nemovitostí hradit až 95 % nákladů na CO₂, zatímco v energeticky účinných nemovitostech nesou většinu nákladů nájemníci. V kombinaci se sociálně zaměřenou podporou pro zranitelné vlastníky nemovitostí by tato politika mohla uvolnit investice, snížit emise a zároveň ochránit zranitelné domácnosti.
- Za druhé, zvýšení nájemného může záviset na energetické účinnosti: V Belgii omezili možnost vlastníků zvyšovat nájemné o inflaci u špatně izolovaných budov a zcela zakázali u budov s nejvyšší energetickou náročností. Zavedení podobných pravidel zároveň chrání energeticky chudé domácnosti a motivuje majitele nemovitostí k jejich renovaci.

2. Stanovení termínů ukončení prodeje nových fosilních technologií

Prodej nových fosilních technologií s dlouhou životností zpomaluje úsilí o nahrazení stávajících fosilních technologií snadno dostupnými elektrifikovanými alternativami. Nové plynové kotle a spalovací motory automobilů také vystavují lidi rostoucím cenám energie. Přesně stanovené termíny ukončení prodeje těchto technologií, zejména spalovacích motorů a plynových kotlů, mohou snížit riziko investic do vývoje a výroby elektromobilů, tepelných čerpadel atd., a tím snížit jejich cenu pro spotřebitele.

3. Reforma dotací na fosilní paliva

Nedává smysl zvyšovat ceny fosilních paliv pomocí zpoplatnění uhlíku a zároveň pokračovat v dotacích na fosilní paliva. Fosilní dotace narušují cenový signál vytvořený systémem ETS2 a plýtvají finančními prostředky, které by mohly prospět dekarbonizaci. Ukončení stávajících dotací fosilních paliv by mělo být prioritou, aby mohly být účinné ostatní politiky NSKP. EU se teoreticky dohodla na postupném zrušení řady opatření odpovídajících dotacím na fosilní paliva. Státy EU by měly urychleně připravit strategie pro ukončení podpory a poskytnout domácnostem možnost předvídat a zmírnit negativní dopady zrušení dotací (viz [zde](#)).

Zvláště důležitý je vztah mezi cenami plynu a elektřiny. Země EU by mohly snížit daně, odvody a neenergetické poplatky za elektřinu a zároveň postupně zrušit dotace na fosilní paliva způsobem, který by byl příjmově neutrální. To by urychlilo přechod na čisté vytápění snížením provozních nákladů tepelných čerpadel. Případně by se prostředky mohly použít na financování vyššího počtu sociálních programů v oblasti klimatu.

4. Podpora obnovitelných zdrojů energie pro zranitelné domácnosti

Místní projekty v oblasti obnovitelných zdrojů energie mají potenciál výrazně snížit závislost domácností s nízkými příjmy na fosilní energii. V Itálii se v rámci programu Reddito Energetico (Energetický příjem) solární panely v domácnostech s nízkými příjmy instalují zdarma. Podpora individuálních systémů obnovitelných zdrojů energie je zvláště důležitá ve střední a východní Evropě, kde je míra vlastnictví domů i míra energetické chudoby vyšší než je průměr EU. Některé programy se zaměřují na náročnější domy s více byty.

Snížit účty za energii může také poskytnutí přístupu zranitelným domácnostem k energetickým společenstvím vyrábějícím energii z obnovitelných zdrojů nebo vytvoření synergií s další elektrickou infrastrukturou, jako jsou zařízení pro nabíjení elektromobilů. Další nápady, jak podpořit obnovitelné zdroje energie pro zranitelné domácnosti, naleznete [zde](#).

5. Snížit cenu elektrifikované dopravy

Elektromobily jsou vhodné pro převážnou většinu dopravních potřeb, které v současnosti zajišťují vozidla se spalovacími motory. Provozní náklady elektromobilů jsou obvykle nižší, vyšší jsou ovšem viditelné pořizovací náklady elektromobilů. Francouzský program sociálního leasingu ukázal, jak může snížení počátečních nákladů na elektromobily prospět vedle střední třídy i sociálně slabším domácnostem, jakkoli je potřeba udělat více pro ty nejchudší.

Druhá cesta k elektrifikaci dopravy využívá veřejnou dopravu. Deutschlandticket, levná neomezená jízdenka na místní a regionální vlaky v Německu, má značný potenciál snížit počet cest automobilem. Cena jízdenky by měla být pro domácnosti s nízkými příjmy dále snížena.

6. Snížení ceny elektrifikovaného vytápění

Většina budov by mohla snížit náklady na energii prostřednictvím (vysokoteplotních nebo středněteplotních) tepelných čerpadel. Poskytnutím dotací nebo půjček s nulovým úrokem může SKF poskytnout zranitelným domácnostem (na které se stávající programy ne vždy konkrétně zaměřují) až 100% snížení počátečních nákladů. V kombinaci se solárními tepelnými, fotovoltaickými nebo akumulacími technologiemi může elektrifikace vytápění přinést ekonomické a klimatické výhody, aniž by příliš zatížila elektrickou síť.

Provozní náklady lze také snížit nízkými sazbami DPH pro tepelná čerpadla, snížením ceny elektřiny pro tepelná čerpadla – přinejmenším pro zranitelné spotřebitele – a nabídkou časových tarifů, které umožňují úspory při provozu tepelných čerpadel způsobem šetrným k síti.

7. Dotace na renovaci budov s možností předfinancování

Italský program Superbonus, jehož finanční mechanismus odstraňuje počáteční náklady, byl velmi úspěšný při aktivaci investic pro domácnosti s nižšími příjmy. Klíčem k úspěchu byla transformace desetileté daňové úlevy na konkrétní dotaci vyplácenou předem přímo zhotovitelem nebo dodavatelem. Podobné systémy mohou pomoci využít prostředky SKF. Upřednostnění nejzranitelnějších regionů může pomoci zajistit efektivní využití omezených prostředků.

Poskytování předfinancování prostřednictvím modelů spolupráce, jako jsou komunitní pozemkové fondy (CLT), může zajistit, že dotované renovace nebudou mít negativní vliv na dostupnost bydlení. Model Upcycling Trust pokrývá náklady na renovace zaměřené na energetickou účinnost pro domácnosti s nízkými příjmy. Renovované domy se stávají součástí CLT, což zajišťuje určitá sociální kritéria pro prodej nebo pronájem.

8. Školení topenářů a stavebních dělníků

Potřeba urychleného zateplení budov v EU a výměny topných systémů vytváří mnoho pracovních příležitostí. Aby se zajistila dostupnost vyškolených pracovníků, měly by vlády EU zřídit modulární, dynamické kurzy odborného vzdělávání, které by zaplnily mezery v kvalifikaci odborníků, zejména v regionech s mnoha zranitelnými domácnostmi. SKF může doplnit ustanovení o dovednostech ve směrnici o energetické účinnosti, směrnici o energetické náročnosti budov a směrnici o obnovitelných zdrojích energie. Sladění těchto snah s dalšími zdroji financování, jako je Fond spravedlivé transformace, může zvýšit společenskou přijatelnost klimatických politik mezi zranitelnými komunitami.

Odborná příprava může vytvořit příležitosti pro zranitelné domácnosti a také podpořit ostatní, aby přešli na nový systém. V Rumunsku se v rámci programu RenewAcad školí současní a bývalí horníci v dovednostech potřebných pro instalaci větrných a fotovoltaických zařízení.

9. Dálkové vytápění, plánování a regulace

Identifikace a rozšiřování systémů dálkového vytápění v oblastech se zranitelnými domácnostmi by mohly být obzvláště účinné při podpoře dekarbonizace budov ve velkém měřítku. V Dánsku jsou již přibližně dvě třetiny domácností napojeny na dálkové vytápění, které má být do roku 2030 provozováno 100% z obnovitelných zdrojů energie. Podpora zavádění dálkového vytápění by měla být doplněna důraznou komunikací ze strany obcí o výhodách připojení k systémům dálkového vytápění a může být spojena s koordinovaným postupným ukončováním infrastruktury pro fosilní plyn. Klíčová je účinná regulace cen tohoto přirozeného monopolu.

10. Přímé platby domácnostem

Využívání dotací a podpůrných opatření pro zranitelné domácnosti bylo v minulosti velmi omezené. V důsledku zpoplatnění uhlíku v oblasti vytápění a dopravy mohou vzrůst ceny i jiných než fosilních paliv, neboť se očekává, že přímo dotčené podniky přenesou zvýšené náklady na spotřebitele prostřednictvím vyšších cen. Přímé platby představují určitou pojistku proti vysokým cenám povolenky v systému ETS2 a představují obzvláště transparentní využití příjmů.

Některá doporučení obsažená v tomto dokumentu budou vyžadovat střednědobé investice. Přímé platby, které mohou tvořit až 37,5 % rozpočtu sociálního klimatického plánu, jsou důležitým nástrojem pro okamžitou úlevu zranitelným domácnostem a mikropodnikům postiženým zpoplatněním uhlíku, než nabudou účinnosti dlouhodobější investice.

LIFE Effect